

მიუხედავად აღნიშნული თეორიული საფუძვლებისა, ქართულ რეალობაში პირობითი მსჯავრის გამოყენება ხშირად არ არის თანხვედრაში მისი არსით გათვალისწინებულ მიზნებთან. სასამართლო პრაქტიკის ანალიზი ცხადყოფს, რომ გადაწყვეტილების მიღებისას ყოველთვის სათანადოდ არ ხდება მსჯავრდებულის პიროვნული, სოციალური და ფსიქოლოგიური მახასიათებლების ინდივიდუალიზებული შეფასება, რაც ამცირებს პირობითი მსჯავრის ეფექტიანობას. დამატებით პრობლემას წარმოადგენს რეაბილიტაციური პროგრამების შეზღუდული ხელმისაწვდომობა და პრობაციის სისტემის ინსტიტუციური შესაძლებლობების არასაკმარისი განვითარება². აღნიშნული საკითხი აქტუალურია არა მხოლოდ ეროვნულ, არამედ საერთაშორისო დონეზეც.

მრავალი ქვეყნის გამოცდილება მიუთითებს, რომ პირობითი მსჯავრის ეფექტიანობა მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული იმაზე, თუ რამდენად არის იგი ინტეგრირებული კომპლექსურ რეაბილიტაციურ მექანიზმებში, რომლებიც მოიცავს როგორც სოციალურ, ისე ფსიქოლოგიურ და საგანმანათლებლო კომპონენტებს. შედარებით-სამართლებრივი ანალიზი აჩვენებს, რომ იმ სამართლებრივ სისტემებში, სადაც პრობაციის ზედამხედველობა და ინდივიდუალური პროგრამები ეფექტიანად ფუნქციონირებს, მნიშვნელოვნად მცირდება რეციდივის მაჩვენებელი და იზრდება მსჯავრდებულთა რესოციალიზაციის ხარისხი³. ამასთანავე, თანამედროვე კვლევებში ხაზგასმულია გარემოება, რომ ზედმეტად ფორმალიზებული ან ზედმეტად კონტროლზე ორიენტირებული პირობითი მსჯავრი შესაძლოა საპირისპირო ეფექტსაც კი იწვევდეს, კერძოდ ზრდიდეს პირობების დარღვევის რისკს და შედეგად, პირის ხელახალი კრიმინალიზაციის ალბათობას. ეს გარემოება კიდევ ერთხელ ადასტურებს, რომ აღნიშნული ინსტიტუტის ეფექტიანობა დამოკიდებულია არა მხოლოდ მის ნორმატიულ კონსტრუქციაზე, არამედ პრაქტიკაში მისი განხორციელების ხარისხზე.

ჩვენი მიზანია, გავაანალიზოთ პირობითი მსჯავრის რეალური ეფექტიანობა საქართველოში, გამოვავლინოთ არსებული სისტემური პრობლემები და შევაფასოთ, რამდენად შეესაბამება პრაქტიკა დეკლარირებულ რეაბილიტაციურ მიზნებს. კვლევა ეფუძნება როგორც ეროვნული კანონმდებლობისა და სასამართლო პრაქტიკის ანალიზს, ასევე შედარებით-სამართლებრივ მეთოდს, რაც შესაძლებელს ხდის ქართული მოდელის შეფასებას საერთაშორისო სტანდარტების კონტექსტში. ნაშრომის სამეცნიერო სიახლე მდგომარეობს იმაში, რომ იგი კომპლექსურად განიხილავს პირობითი მსჯავრის ინსტიტუტს არა მხოლოდ ნორმატიული ანალიზის, არამედ მისი პრაქტიკული ეფექტიანობის შეფასების ჭრილში, რაც განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს მართლმსაჯულების სისტემის განვითარებისა და ჰუმანიზაციის თანამედროვე პირობებში.

ძირითადი ნაწილი

პირობითი მსჯავრი როგორც სასჯელაღსრულებითი ჰიბრიდული ინსტრუმენტი: სამართლებრივი ბუნება, პრაქტიკული ეფექტიანობა და შედარებითი ანალიზი - პირობითი მსჯავრის ინსტიტუტი თანამედროვე სისხლის სამართლის სისტემაში წარმოადგენს ერთ-ერთ ყველაზე კომპლექსურ და მრავალშრიან სამართლებრივ მექანიზმს, რომლის ფუნქციური შინაარსი სცდება ტრადიციული სასჯელაღსრულებითი მიდგომის ფარგლებს. იგი ერთდროულად მოიცავს როგორც რეპრესიულ, ისე პრევენციულ და რეაბილიტაციურ ელემენტებს, რაც განაპირობებს მის ჰიბრიდულ სამართლებრივ ბუნებას. აღნიშნული ინსტიტუტი, თავისი არსით, არ წარმოადგენს დამოუკიდებელ სასჯელს კლასიკური გაგებით, არამედ სასჯელის აღსრულების მოდიფიცირებულ ფორმას, რომელიც ეფუძნება სახელმწიფოს მიერ პირის ქვევაზე პირობითი კონტროლის განხორციელების მოდელს. საქართველოს სისხლის სამართლის სისტემაში პირობითი მსჯავრი განიხილება როგორც სასჯელის ინდივიდუალიზაციის ერთ-ერთი ყველაზე მოქნილი ინსტრუმენტი, რომელიც მიზნად ისახავს სასჯელის მიზნების სამართლიანობის აღდგენის, სპეციალური და ზოგადი პრევენციისა და რესოციალიზაციის ერთდროულ განხორციელებას. თუმცა, მისი სამართლებრივი ბუნება ქმნის მნიშვნელოვან თეორიულ დილემას: რამდენად შესაძლებელია ერთ ინსტიტუტში თანაარსებობდეს, როგორც რეპრესიული ზემოქმედების ელემენტი, ისე რეაბილიტაციური მიზანი ისე, რომ არ დაირღვეს სასჯელთა სისტემის შიდა ბალანსი.

² ლევან იზორია, “სასჯელის მიზნები და მისი ეფექტიანობა”, თბილისი, 2018, გვ. 145–150, <https://library.court.ge>, (11.04.2026 წ).

³ Andrew Ashworth, “Sentencing and Criminal Justice, 6th ed”, Cambridge University Press, 2015, p. 280–285. <https://www.cambridge.org/core/books/sentencing-and-criminal-justice>, (11.04.2026 წ).

იურიდიულ დოქტრინაში პირობითი მსჯავრი ხშირად განიხილება როგორც „შერეული სამართლებრივი ინსტრუმენტი“, რომელიც ერთდროულად არის დაკავშირებული როგორც სასჯელის დანიშვნასთან, ისე მისი აღსრულების პირობით შეჩერებასთან⁴. სწორედ ამ თავისებურებიდან გამომდინარეობს მისი ჰიბრიდული ბუნება, რომელიც აერთიანებს სახელმწიფო იძულების ელემენტს და პირის ქცევითი კორექციის შესაძლებლობას. თუმცა, აღნიშნული ინსტიტუტის ფუნქციური საზღვრები მკაფიოდ განსაზღვრული არ არის არც თეორიულ და არც პრაქტიკულ დონეზე. ერთის მხრივ, იგი უნდა ემსახურებოდეს მსჯავრდებულის რესოციალიზაციასა და საზოგადოებაში დაბრუნების ხელშეწყობას, ხოლო მეორე მხრივ, ინარჩუნებს სანქციური მექანიზმის ხასიათს, რაც მას აკისრებს კონტროლისა და შესაძლო რეპრესიების განხორციელების ფუნქციას. სწორედ ამ ორმაგი ბუნების გამო, პირობითი მსჯავრი ხშირად განიხილება როგორც „სასჯელსა და არასასჯელ ღონისძიებას შორის მდებარე სამართლებრივი ინსტიტუტი“.

ქართული პრაქტიკის ანალიზი აჩვენებს, რომ პირობითი მსჯავრის გამოყენება ხშირ შემთხვევაში უფრო მეტად არის ორიენტირებული სასამართლოს დისკრეციულ გადაწყვეტილებაზე. ვიდრე სისტემურ რეაბილიტაციურ პოლიტიკაზე, რაც ამცირებს მისი მიზნობრივი ეფექტიანობის ხარისხს. ამასთან, პრობაციის ზედამხედველობის მექანიზმების ინსტიტუციური სიმწირე დამატებით აძლიერებს იმ შთაბეჭდილებას, რომ პირობითი მსჯავრი პრაქტიკაში უფრო ფორმალურ სამართლებრივ ინსტრუმენტად ყალიბდება, ვიდრე რეალურ რესოციალიზაციის მექანიზმად. შედარებით-სამართლებრივი ანალიზი მიუთითებს, რომ სხვადასხვა სამართლებრივ სისტემაში პირობითი მსჯავრის ეფექტიანობა მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული მისი გამოყენების ინდივიდუალიზაციის ხარისხზე და თანხლები სოციალური პროგრამების არსებობაზე. იმ ქვეყნებში, სადაც პრობაციის სისტემა ინტეგრირებულია მრავალდონიან რეაბილიტაციურ პოლიტიკაში, პირობითი მსჯავრი უფრო მეტად ასრულებს რესოციალიზაციის ფუნქციას, ვიდრე მხოლოდ კონტროლის ან რეპრესიის მექანიზმის როლს⁵. ამრიგად, პირობითი მსჯავრი წარმოადგენს სამართლებრივ ინსტრუმენტს, რომლის ეფექტიანობა პირდაპირ არის დამოკიდებული იმაზე, თუ რამდენად დაბალანსებულია მისი ორმაგი ბუნება სახელმწიფო კონტროლისა და ინდივიდუალური რეაბილიტაციის კომპონენტები. სწორედ ამ ბალანსის დარღვევა განაპირობებს პრაქტიკაში არსებულ დისფუნქციურ შედეგებს და ქმნის საჭიროებას მისი ინსტიტუციური გადახედვისა და დახვეწისათვის. პირობითი მსჯავრის ინსტიტუტი, როგორც სისხლის სამართლის პოლიტიკის ერთ-ერთი ცენტრალური მექანიზმი, თეორიულ დონეზე ემყარება ჰუმანიზაციის, რესოციალიზაციისა და ინდივიდუალური მიდგომის პრინციპებს. მისი ნორმატიული დანიშნულება გულისხმობს თავისუფლების აღკვეთის ალტერნატივის შექმნას იმ შემთხვევებში, როდესაც სასჯელის მიზნების მიღწევა შესაძლებელია ნაკლებად რეპრესიული სამართლებრივი საშუალებით. მიუხედავად ამისა, პრაქტიკული რეალობა ხშირად აჩენს კითხვას, რამდენად შეესაბამება აღნიშნული ინსტიტუტის გამოყენება მის დეკლარირებულ მიზნებს და ხომ არ იქცევა იგი ფორმალურ სამართლებრივ კონსტრუქციად, რომელიც რეაბილიტაციის რეალურ შედეგს ვერ უზრუნველყოფს. სასამართლო პრაქტიკის ანალიზი აჩვენებს, რომ პირობითი მსჯავრი ხშირ შემთხვევაში გამოიყენება არა როგორც მიზანმიმართული რესოციალიზაციის ინსტრუმენტი, არამედ როგორც სასჯელის შემსუბუქების ფორმალური მექანიზმი, რაც მნიშვნელოვნად ასუსტებს მის პრევენციულ ეფექტს. დამატებით პრობლემურ ასპექტს წარმოადგენს პრობაციის სისტემის ინსტიტუციური რესურსების შეზღუდულობა. მიუხედავად იმისა, რომ კანონმდებლობა ითვალისწინებს მსჯავრდებულის ქცევაზე ზედამხედველობასა და რესოციალიზაციის ხელშეწყობას, პრაქტიკაში აღნიშნული ფუნქცია ხშირად შემოიფარგლება მინიმალური ადმინისტრაციული კონტროლით, რაც ვერ ქმნის რეაბილიტაციის სრულფასოვან გარემოს⁷. შედეგად, პირობითი მსჯავრი კარგავს თავის შინაარსობრივ დატვირთვას და უფრო მეტად ფორმალურ სამართლებრივ სტატუსს იძენს.

აღსანიშნავია, რომ პირობითი მსჯავრის ეფექტიანობა პირდაპირ არის დაკავშირებული რეციდივის პრევენციასთან. საერთაშორისო პენოლოგიური კვლევები მიუთითებს, რომ იმ სისტემებში,

⁴ ირაკლი დვალიძე, სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი: „სასჯელი და დანაშაულის სხვა სისხლისსამართლებრივი შედეგები“, თბილისი: „მერიდიანი“, 2013, გვ. 122–145, <https://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/446158>, (13.04.2026წ).

⁵ ლ. ვარძელაშვილი, „სასჯელის მიზნები“, თბილისი, 2016, გვ. 45–52, <https://www.nplg.gov.ge/geo/home>, (13.04.2026წ).

⁶ Andrew Ashworth, Sentencing and Criminal Justice, 6th ed., Cambridge University Press, 2015, pp. 280–285, <https://www.cambridge.org/highereducation/books/sentencing-and-criminal-justice> (13.04.2026 წ).

⁷ საქართველოს პრობაციის ეროვნული სააგენტო, პრობაციის სისტემის ფუნქციონირების ანგარიში და სერვისები, თბილისი, 2023, გვ. 18–27, <https://cpp.gov.ge/ka>, (15.04.2026 წ).

სადაც პრობაცია ინტეგრირებულია კომპლექსურ სოციალურ და ფსიქოლოგიურ პროგრამებთან, მნიშვნელოვნად მცირდება განმეორებითი დანაშაულის მაჩვენებელი⁸. საქართველოს შემთხვევაში კი ასეთი ინტეგრაციის ხარისხი შეზღუდულია, რაც ქმნის სისტემურ დისბალანსს დეკლარირებულ მიზანსა და რეალურ შედეგს შორის. ამ კონტექსტში მნიშვნელოვანია ასევე სასამართლოს ინდივიდუალური შეფასების ხარისხი. მიუხედავად იმისა, რომ ინდივიდუალიზაცია სისხლის სამართლის ერთ-ერთი ფუნდამენტური პრინციპია, პრაქტიკაში იგი ყოველთვის არ ეფუძნება სრულფასოვან სოციალურ-ფსიქოლოგიურ ანალიზს. ხშირ შემთხვევაში, გადაწყვეტილება ემყარება ფორმალურ კრიტერიუმებს, რაც ამცირებს პრობაციის მსჯავრის როგორც რესოციალიზაციის ინსტრუმენტის ეფექტიანობას. შესაბამისად, შეიძლება ითქვას, რომ საქართველოში პრობაციის მსჯავრი ამჟამად ფუნქციონირებს როგორც „ორმაგი სახის ინსტიტუტი“: ნორმატიულ დონეზე იგი წარმოადგენს რეაბილიტაციისკენ მიმართულ ჰუმანურ მექანიზმს, ხოლო პრაქტიკაში ხშირად იძენს ფორმალურ-სანქციურ ხასიათს. სწორედ ეს წინააღმდეგობა ჰქმნის „რეაბილიტაციის ილუზიას“.

პრობაციის მსჯავრისა და პრობაციის ინსტიტუტის ეფექტიანობის შეფასება შეუძლებელია მისი შედარებით-სამართლებრივი კონტექსტის გარეშე, ვინაიდან აღნიშნული მექანიზმი სხვადასხვა სამართლებრივ სისტემაში განსხვავებული დოგმატური შინაარსით, ინსტიტუციური არქიტექტურითა და პრაქტიკული ფუნქციონირებით ხასიათდება. ევროპულ კონტინენტურ სამართლებრივ სისტემასა და ანგლო-საქსურ სამართლებრივ სივრცეში პრობაციის მოდელები არა მხოლოდ ტერმინოლოგიურად, არამედ შინაარსობრივად განსხვავებულია, რაც აისახება პრობაციის მსჯავრის ეფექტიანობაზე. ევროპული მოდელი, რომელიც ძირითადად კონტინენტური სამართლის ტრადიციას ეფუძნება, პრობაციას განიხილავს როგორც სახელმწიფოსგან ორგანიზებულ სოციალურ-სამართლებრივ სერვისს, რომლის მიზანია მსჯავრდებულის რესოციალიზაცია, ქცევითი კორექცია და სოციალური ინტეგრაცია. აღნიშნულ სისტემებში პრობაცია ინტეგრირებულია სახელმწიფო პოლიტიკის დონეზე და ფუნქციონირებს მრავალფუნქციურ ინსტიტუტად, აერთიანებს ზედამხედველობას, დახმარებასა და რეაბილიტაციურ ინტერვენციებს. ამ მოდელში დიდი მნიშვნელობა ენიჭება ინდივიდუალიზაციის პრინციპს, რაც გულისხმობს თითოეული მსჯავრდებულის მიმართ რისკისა და საჭიროებების შეფასებაზე დაფუძნებულ მიდგომას⁹. ევროპული პრაქტიკა, განსაკუთრებით სკანდინავიური ქვეყნების გამოცდილება, აჩვენებს, რომ პრობაცია არ განიხილება მხოლოდ კონტროლის ინსტრუმენტად. იგი წარმოადგენს ე.წ. „სოციალურ-პედაგოგიურ სანქციას“, რომლის მიზანია პირის ქცევითი ტრანსფორმაცია და არა მხოლოდ სამართლებრივი ზედამხედველობა. ასეთ სისტემებში პრობაციის ოფიცრები ასრულებენ არა მხოლოდ კონტროლის, არამედ კონსულტირების, ფსიქო-სოციალური მხარდაჭერისა და რეაბილიტაციის ფუნქციასაც¹⁰. შესაბამისად, პრობაციის მსჯავრის ეფექტიანობა მნიშვნელოვნად იზრდება, რადგან იგი ეფუძნება მრავალდონიან ინსტიტუციურ მხარდაჭერას.

ანგლო-საქსური მოდელი, განსაკუთრებით კი ინგლისისა და უელსის სამართლებრივი სისტემა, პრობაციას უფრო მეტად განიხილავს როგორც „community supervision“-ის ფორმას, რომელიც მჭიდროდ არის დაკავშირებული რისკების მართვისა და კრიმინალური ქცევის კონტროლის კონცეფციებთან. ამ სისტემაში ცენტრალური ადგილი უკავია რისკზე დაფუძნებულ შეფასებებს (risk assessment tools) და ქცევითი კონტროლის მექანიზმებს, რაც პრობაციას უფრო ტექნოკრატიულ და ადმინისტრაციულ ხასიათს ანიჭებს¹¹. მიუხედავად იმისა, რომ აქაც არსებობს რესოციალიზაციის მიზანი, პრაქტიკაში უფრო მკვეთრად ჩანს კონტროლისა და ანგარიშვალდებულების ფუნქცია. შედარებითი ანალიზი აჩვენებს, რომ ანგლო-საქსურ მოდელში პრობაცია ხშირად აღიქმება როგორც „სასჯელის გაგრძელება საზოგადოების ფარგლებში“, მაშინ როდესაც ევროპულ მოდელში იგი უფრო მეტად „სასჯელის ალტერნატიული სოციალური ტრანსფორმაციის მექანიზმად“ გვევლინება. ამ განსხვავებას არსებითი გავლენა აქვს პრობაციის მსჯავრის ეფექტიანობაზე, რადგან კონტროლზე ორიენტირებული სისტემა ხშირად ზრდის დარღვევის რისკს, მაშინ როცა მხარდაჭერაზე ორიენტირებული მოდელი ამცირებს რეციდივის

⁸ Council of Europe, Probation in Europe – Annual Report on Probation Systems, 2022, pp. 24–30, https://www.cep-probation.org/wp-content/uploads/2023/06/2022-annual-report_FINAL-with-finances.pdf, (17.04.2026 წ.).

⁹ Council of Europe, Probation in Europe, 2nd ed., Anton van Kalmthout & Ioan Durnescu (eds.), 2008, pp. 41–47, <https://www.cep-probation.org/wp-content/uploads/2015/03/Probation-in-Europe-2008.pdf>, (18.4.2026 წ.).

¹⁰ Ioan Durnescu, Probation: Theories and Models, Routledge, 2010, pp. 88–93, <https://www.routledge.com/Probation-Theories-and-Models/Durnescu/p/book/9780415589405>, (20.04.2026 წ.).

¹¹ Judiciaries Worldwide, Comparative Criminal Procedure – Probation and Conditional Sentencing, 2024, online resource, <https://judiciariesworldwide.fjc.gov/comparative-criminal-procedure>, (20.04.2026 წ.).

აღბათობას. ამ კონტექსტში მნიშვნელოვანია აღნიშნოს, რომ თანამედროვე პენოლოგიური თეორიები increasingly (მზარდად) ხაზს უსვამენ ე.წ. „desistance approach“-ს, რომლის მიხედვითაც კრიმინალური ქცევის შეწყვეტა არის არა იძულებითი კონტროლის შედეგი, არამედ სოციალური კაპიტალის, მხარდაჭერისა და ინდივიდუალური მოტივაციის კომბინაციის პროდუქტი¹². სწორედ ამ თეორიულ ჩარჩოში ევროპული მოდელი უფრო ახლოს დგას ეფექტიან რეაბილიტაციურ პრაქტიკასთან.

საქართველოს სამართლებრივი სისტემა, თავისი კონსტრუქციით, ფორმალურად უფრო ახლოს დგას კონტინენტურ მოდელთან, თუმცა პრაქტიკული ფუნქციონირების თვალსაზრისით ხშირად იკვეთება ანგლო-საქსური მიდგომის ელემენტებიც, განსაკუთრებით ზედამხედველობისა და კონტროლის მიმართულებით. ეს ჰიბრიდულობა ქმნის სისტემურ დისბალანსს, რომელიც პირდაპირ აისახება პირობითი მსჯავრის ეფექტიანობაზე და მის რეაბილიტაციურ შედეგებზე. ჩემი შეფასებით, სწორედ ამ განსხვავებულ მოდელებს შორის არსებული დოგმატური და ინსტიტუციური დაძაბულობა განაპირობებს იმ პრობლემას, რომ პირობითი მსჯავრი საქართველოში ვერ აღწევს სრულფასოვან რეაბილიტაციურ ეფექტს. სისტემაში არსებული კონტროლისა და მხარდაჭერის არათანაბარი ბალანსი ამცირებს ინსტიტუტის ერთიან ფუნქციურ ეფექტიანობას და აჩენს საჭიროებას მისი კონცეპტუალური გადახედვისა და ევროპული პრაქტიკის უფრო ღრმა იმპლემენტაციისათვის. ამრიგად, შედარებით-სამართლებრივი ანალიზი ცხადყოფს, რომ პირობითი მსჯავრის ეფექტიანობა არ არის უნივერსალური კატეგორია და იგი დამოკიდებულია იმაზე, თუ რომელ სამართლებრივ ფილოსოფიას ეფუძნება შესაბამისი პრობაციის მოდელი - კონტროლზე ორიენტირებულს. თუ რეაბილიტაციაზე დაფუძნებულს.

დასკვნა

პირობითი მსჯავრის ინსტიტუტის კომპლექსური ანალიზი ცხადყოფს, რომ იგი თანამედროვე სისხლის სამართლის სისტემაში წარმოადგენს ერთ-ერთ ყველაზე დელიკატურ და მრავალფუნქციურ სამართლებრივ მექანიზმს, რომლის ეფექტიანობა დამოკიდებულია არა მხოლოდ ნორმატიულ რეგულირებაზე, არამედ მისი პრაქტიკული განხორციელების ხარისხზე, ინსტიტუციურ შესაძლებლობებსა და სამართლებრივი პოლიტიკის თანმიმდევრულობაზე. კვლევის ფარგლებში გამოვლენილი თეორიული და პრაქტიკული ასპექტები მიუთითებს, რომ საქართველოში აღნიშნული ინსტიტუტი დგას დეკლარირებულ მიზანსა და რეალურ შედეგს შორის არსებულ წინააღმდეგობრივ სივრცეში, რაც გავლენას ახდენს მისი რეაბილიტაციური ფუნქციის სრულფასოვან რეალიზებაზე.

ჩატარებულმა ანალიზმა აჩვენა, რომ პირობითი მსჯავრის ძირითადი დანიშნულება - მსჯავრდებულის რესოციალიზაცია და რეციდივის პრევენცია - პრაქტიკაში ყოველთვის ვერ მიიღწევა იმ ხარისხით, როგორც ამას სისხლის სამართლის კოდექსი და საერთაშორისო პენოლოგიური სტანდარტები მოითხოვს. აღნიშნული დისბალანსი განპირობებულია რამდენიმე სისტემური ფაქტორით, მათ შორის: სასამართლოს დისკრეციული გადაწყვეტილებების არაერთგვაროვნებით, პრობაციის სისტემის შეზღუდული რესურსებით, რეაბილიტაციური პროგრამების არასაკმარისი განვითარებით და ინდივიდუალიზებული მიდგომის არასრულფასოვანი გამოყენებით.

ჩვენი შეფასებით, პირობითი მსჯავრი საქართველოში ჯერ კიდევ ვერ არის სრულად გარდაქმნილი რეალურ რესოციალიზაციურ ინსტრუმენტად და ხშირად ინარჩუნებს ფორმალურ-სანქციურ ხასიათს. სწორედ ამ გარემოებიდან გამომდინარეობს ის ძირითადი პრობლემა, რაც კვლევაში გამოვლინდა როგორც „რეაბილიტაციის დეკლარირებული მიზნისა და პრაქტიკული შედეგების შორის დარღვეული ბალანსი“. აღნიშნული მდგომარეობა ამცირებს როგორც სპეციალური, ისე ზოგადი პრევენციის ეფექტს და გარკვეულ შემთხვევებში ზრდის განმეორებითი დანაშაულის რისკსაც.

შედარებით-სამართლებრივი ანალიზის საფუძველზე ასევე დადგინდა, რომ იმ სამართლებრივ სისტემებში, სადაც პრობაცია ინტეგრირებულია სოციალური მხარდაჭერის, ფსიქოლოგიური დახმარებისა და ინდივიდუალური ზედამხედველობის კომპლექსურ მექანიზმებთან, პირობითი მსჯავრი მნიშვნელოვნად უფრო ეფექტიანია. ეს განსაკუთრებით ნათლად ჩანს ევროპული მოდელის მაგალითზე, სადაც რეაბილიტაცია აღიქმება როგორც მრავალდონიანი პროცესი და არა მხოლოდ სამართლებრივი კონტროლის შედეგი. შესაბამისად, საქართველოს სამართლებრივი სისტემის განვითარება საჭიროებს სწორედ ამ მიმართულებით კონცეპტუალურ გაძლიერებას. აუცილებელია აღნიშნოს, რომ პირობითი მსჯავრის ინსტიტუტის ეფექტიანობის ზრდა ვერ იქნება მიღწეული მხოლოდ

¹² Michelle S. Phelps, "Mass Probation: Toward a Theory of State Variation in Punishment", *Punishment & Society*, 2017, Vol. 19(1), pp. 53–73, <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1462474516649174>, (20.04.2026 წ).

საკანონმდებლო ცვლილებებით. საჭიროა, ინსტიტუციური რეფორმა, პრობაციის სამსახურის გაძლიერება, სოციალური მუშაკებისა და ფსიქოლოგების აქტიურ ჩართვა ზედამხედველობის პროცესში, რეაბილიტაციური პროგრამების სისტემურ გაფართოება. განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება ე.წ. „რისკზე დაფუძნებული ინდივიდუალიზაციის“ დანერგვას, რომელიც თითოეული მსჯავრდებულის მიმართ უზრუნველყოფს მიზნობრივ და პერსონალიზებულ მიდგომას. ჩვენი აზრით, აუცილებელია სასამართლო პრაქტიკაში უფრო მკაფიო სტანდარტების ჩამოყალიბება პირობითი მსჯავრდების გამოყენებისას, რათა შემცირდეს დისკრეციული გადაწყვეტილებების არაერთგვაროვნება და გაძლიერდეს ერთიანი სამართლებრივი მიდგომა. მიზანშეწონილია პრობაციის ზედამხედველობის სისტემის გადაქცევა არა მხოლოდ კონტროლის, არამედ რეალური მხარდაჭერის ინსტრუმენტად, რაც გააძლიერებს მსჯავრდებულის სოციალური ინტეგრაციის შესაძლებლობას.

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ პირობითი მსჯავრი წარმოადგენს სამართლებრივ ინსტრუმენტს, რომლის წარმატება დამოკიდებულია სახელმწიფოს არჩეულ სისხლისსამართლებრივ პოლიტიკაზე. თუ სისტემა დარჩება მხოლოდ ფორმალურ კონტროლზე ორიენტირებული, ინსტიტუტი ვერ შეასრულებს თავის რეაბილიტაციურ ფუნქციას. ხოლო თუ განხორციელდება მისი შინაარსობრივი გაძლიერება და ევროპული სტანდარტების ეტაპობრივი იმპლემენტაცია, მაშინ ის შეიძლება გადაიქცეს რეალურად ეფექტიან რესოციალიზაციურ მექანიზმად. ამრიგად, კვლევა ადასტურებს, რომ პირობითი მსჯავრის ინსტიტუტის განვითარების მომავალი პირდაპირ არის დაკავშირებული სამართლებრივი სისტემის უნართან გადააქციოს დეკლარირებული მიზნები რეალურ პრაქტიკულ შედეგებად და უზრუნველყოს ბალანსი სახელმწიფო კონტროლსა და ინდივიდუალურ რეაბილიტაციას შორის.

ლიტერატურა

1. ირაკლი დვალიძე, "სისხლის სამართლის ზოგადი ნაწილი: სასჯელი და დანაშაულის სხვა სისხლისსამართლებრივი შედეგები".
2. ლევან იზორია, "სასჯელის მიზნები და მისი ეფექტიანობა".
3. ლევან ვარძელაშვილი, "სასჯელის მიზნები".
4. საქართველოს პრობაციის ეროვნული სააგენტო, პრობაციის სისტემის ფუნქციონირების ანგარიში და სერვისები.
5. Andrew Ashworth, "Sentencing and Criminal Justice, 6th ed", Cambridge University Press.
6. Council of Europe, Probation in Europe – Annual Report on Probation Systems.
7. Council of Europe, Probation in Europe, 2nd ed., Anton van Kalmthout & Ioan Durnescu.
8. Ioan Durnescu, Probation: Theories and Models, Routledge.
9. Judiciaries Worldwide, Comparative Criminal Procedure – Probation and Conditional Sentencing, 2024, online resource.
10. Michelle S. Phelps, "Mass Probation: Toward a Theory of State Variation in Punishment", Punishment & Society.

The Real Effectiveness of Conditional Sentences in Georgia: The Contradiction Between the Declared Goal of Rehabilitation and the Balance Violated in Practice (From the Perspective of Comparative Legal Analysis)

Nia Nishnianidze

Abstract

This paper is devoted to the analysis of the effectiveness of the probation institution in Georgia, with a special emphasis on the contradiction between the declared goal of rehabilitation and practical results. The aim of the study is to determine to what extent this institution fulfills its main function of resocialization of the convict and prevention of relapse. The paper discusses the legal nature of probation and its place in the penal system as an alternative to imprisonment, and analyzes practical challenges, including: the effectiveness of supervision, lack of individualization, and the scarcity of rehabilitation programs. The research is based on national law and comparative law analysis. programmatic support increases the quality of resocialization and reduces recidivism, while a formalized approach reduces the effectiveness of the institution. In conclusion, the paper shows that in Georgia, conditional sentences are often formal in nature, which reduces their practical effect. Recommendations are presented for the improvement of the institution, including strengthening individualization and developing the probation system.

Keywords: conditional sentence, rehabilitation, resocialization, probation, alternative sentencing systems, prevention of recidivism, judicial practice, legal policy, comparative legal analysis, international practice, effectiveness of punishment.